

Ο θρήνος των παιδιών

Τα παιδιά αντιμετωπίζουν σοβαρά θέματα θρήνου και απώλειας:

Θάνατος, και όχι μόνο γονέα ή μέλους της οικογένειας αλλά και φίλων... και όχι μόνο από φυσικά αίτια, αλλά *δολοφονία* και *αυτοκτονία*. Μπορεί να βιώσουν *απώλεια* του γονέα και χωρίς θάνατο - λόγω διαζυγίου, οικονομικής μετανάστευσης ή φυλάκισης. Σήμερα τα παιδιά γνωρίζουν και ζουν με την καθημερινή αγωνία των ναρκωτικών, του covid (ασθενειών), της κακοποίησης και γενικότερα της βίας. Το χάος και ο φόβος του κόσμου μεταφέρεται στιγμιαία στις ζωές τους από την τηλεόραση και το διαδύκτιο και έτσι δευτερόλεπτα μετά από ένα γεγονός το βιώνουν και τα παιδιά, έτσι η εμπειρία τους είναι πως όλα αυτά συμβαίνουν *εδώ και τώρα*.

Τα παιδιά συχνά αισθάνονται πως δεν πρόκειται να προλάβουν να ενηλικιωθούν:

Οι εξωτερικοί κίνδυνοι και η εσωτερική απουσία ικανοτήτων / δυνατοτήτων τ' αφήνει γεμάτα φόβο και σε αποξένωση από έναν κόσμο ενηλίκων που όλο και πιο συχνά αποτυγχάνει να τα προστατέψει! Σε ένα κόσμο όπου ο κοινωνικός ιστός διαρρηγνύεται όλο και πιο πολύ κάθε μέρα, όπου η ενήλικες περπατούν ζαλισμένοι κι ανίκανοι, πολύ συχνά, να προσφέρουν σταθερή βάση...

Όταν δεν μπορούν ν' αντέξουν περισσότερο «φωνάζουν» για βοήθεια, αλλά σπάνια ακούγονται, απ' έναν κόσμο που τα θεωρεί περισσότερο «αξεσουάρ» των ενηλίκων, παρά υπάρξεις με αυτόνομα δικαιώματα στη ζωή!

Αντιδρούν *προς τα έξω* με δυσπροσαρμοστική κοινωνική συμπεριφορά, επιθετικότητα, εγκατάλειψη του σχολείου κτλ. ή αντιδρούν *προς τα μέσα*, ενάντια στον εαυτό τους, αυτοκαταστροφικά, κάνοντας χρήση ναρκωτικών ή απόπειρες αυτοκτονίας.

Τότε ο κόσμος των ενηλίκων τα ετικετοποιεί αρνητικά κατηγορώντας τα για τις συμπεριφορές τους...

Συχνά ετικετοποιούνται σαν «συναισθηματικά διαταραγμένα» ή «προβληματικά παιδιά» ή απλά «φασαριατζίδες, χούλιγκανς και συμμορίτες» και όταν φτάσουν αρκετά χαμηλά στον κατήφορο ονομάζονται παραπτώματιες, εγκληματίες, ψυχιατρικές περιπτώσεις ή απλά ... θάβονται.

Είναι ανάγκη να δούμε και ν' ακούσουμε τα παιδιά, τους εφήβους, τους νέους μ' έναν καινούργιο τρόπο. *Το πρόβλημα είναι πως γι' αυτό χρειαζόμαστε και καινούργια μάτια και αυτιά*. Είναι ανάγκη να μάθουμε τα σημάδια που μας δίνουν, ν' αναγνωρίσουμε τις εκλήσεις τους για βοήθεια πριν αυτές να γίνουν κραυγές, και οπωσδήποτε πριν οι κραυγές για πάντα σιωπήσουν...

* * *

Τα παιδιά σήμερα αντιμετωπίζουν απίστευτα θέματα επιβίωσης. Τραγωδίες σχετικές με θάνατο όπως αυτοκτονίες, δολοφονίες, και ασθένειες, αλλά και τραυματικές καταστάσεις που δεν σχετίζονται με θάνατο όπως διαζύγια, χωρισμοί, αναδοχές και εγκατάλειψη, επιθετικότητα και τρομοκρατία, βία και κακοποίηση και τόσα άλλα έχουν αφήσει τα παιδιά μόνα στα σπίτια τους ή... στο δρόμο, αποπροσανατολισμένα και χωρίς κίνητρα στις τάξεις τους και φοβισμένα στον «πλανήτη των ενηλίκων». Ενηλίκων που και οι ίδιοι όλο και πιο συχνά είναι τρομαγμένοι και μπερδεμένοι. Είναι κατακλυσμένα από τα συναισθήματά τους και μπερδεμένα από τις σκέψεις τους.

Η επιβίωση από αυτά τα τραύματα προκαλεί σε κάθε παιδί απώλεια του περιβάλλοντος ασφάλειας, προστασίας και προβλεπτικότητας. Ο ρόλος των ΜΜΕ και ντου διαδικτύου σαν μεγάλοι γονείς/δάσκαλος – υποκατάστατο και μια εκτεταμένη οικογένεια επιτείνει την τραυματική απώλεια για πολλά αν όχι για τα περισσότερα παιδιά.

Τα παιδιά από τη φύση τους υποθέτουν πως ο κόσμος τους θα είναι γεμάτος από *ασφάλεια, ευγένεια και νόημα*, καθώς προσπαθούν ν' απαντήσουν στα παγκόσμια ερωτήματα του ποιός είμαι και γιατί είμαι εδώ. Όλο και πιο συχνά αυτές οι ποιότητες φαίνονται να εξαφανίζονται μέσα σ' ένα εφιαλτικό σύμπαν τυχαιότητας, απομόνωσης και απροσδιοριστίας. Αυτό αφήνει πολλά από τα νέα άτομα ν' αναπτύσσονται μέσα σε μια νέα υπόθεση: δεν υπάρχει μέλλον. Δεν υπάρχει ασφάλεια. Δεν υπάρχει νόημα ή συνεκτικότητα στη ζωή. «*Όλα είναι χύμα!*»

Δεν είναι ν'απορεί κανείς λοιπόν πως διαλέγουν τόσα συχνά και τόσο εύκολα άλλες εναλλακτικές λύσεις όπως τα ναρκωτικά, το αλκοόλ, το έγκλημα και τη βία σαν τρόπους αντίδρασης για την απώλεια του κόσμου που θα ήθελαν να τους περιβάλλει. Στα περασμένα χρόνια μπορεί να προστατεύαμε τα παιδιά μας από τυχόν τραύμα με ασκήσεις «πυρασφάλειας» στα σχολεία. Στο σύγχρονο κόσμο τα παιδιά προσπαθούν να προστατέψουν τον εαυτό τους με ασκήσεις «πύρ και κίνησης». Πάρα πολλοί από τους μαθητές μας είναι σε θρήνο. Όλο και περισσότερα αγόρια και κορίτσια γεννιούνται σ' ένα κόσμο θρήνου και απώλειας. Βιώνουν τον θρήνο μέσα στα σπίτια τους, τους περιμένει έξω από την πόρτα τους, στους δρόμους, στις πλατείες, στα σχολεία. Όλο και περισσότερα παιδιά πληγώνονται από οικογενειακά και κοινωνικά προβλήματα που κυριαρχούν στη ζωή τους, στα σχολεία τους, στον κόσμο που ζουν.

Μπορούμε να βοηθήσουμε αρχίζοντας από το να καταλάβουμε καλύτερα τη θλίψη τους, τον πόνο τους. Να ανοίξουμε να μάτια και τ' αυτιά μας. Ν' ανοίξουμε τις καρδιές μας. Αλλά πάνω απ' όλα με το να νιώσουμε ξανά **υπεύθυνοι** και **υπόλογοι** γι' αυτά.

Και να αποφασίσουμε α) πως μόνο νομική αντιμετώπιση (όσο αναγκαία, καλή και πλήρης και να είναι) δεν αρκεί και β) πως δεν μας περισσεύει ΚΑΝΕΝΑ παιδί!

Οφείλουμε τα πάντα στα παιδιά μας αλλά δεν μας οφείλουν ΤΙΠΟΤΑ - Χαλίλ Γκιμπράν.

Δρ. Α.Α.Βλαχόπουλος, PsyD, PhD

Σχολικός Ψυχολόγος

Πηγές:

- Life and Loss: A Guide to Help Grieving, Linda Goldman
- Breaking the Silence: A Guide To Help Children, Kidspeace
- Helping The Grieving Child (School Healing Magazine)
- Trauma and Children: What Can We Do?, Healing Magazine Spring 2002
- National Association of School Psychologists: www.nasponline.org